

เทศกาลปีใหม่เล็ก หรือ Koshogatsu

สุดสวาท จันทรคำ*

Shogatsu หมายถึง เดือนแรกของปีซึ่งเป็นช่วงหยุดเทศกาลปีใหม่ ในสมัยโบราณคนญี่ปุ่นจะมีการเฉลิมฉลองปีใหม่ในช่วงฤดูใบไม้ผลิ หรือช่วงกลางฤดูหนาว ปีใหม่แบบดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นนี้ เรียกว่า “Koshogatsu” หรือแปลตามตัวว่า “ปีใหม่เล็ก” (Small New Year)¹ ซึ่งคำนวณจากปฏิทินแบบจันทรคติ ซึ่งรับมาจากจีนในปี ค.ศ. 604² การใช้ปฏิทินแบบจันทรคตินี้ทำให้สามารถคำนวณการหมุนของดวงจันทร์ได้ ในแต่ละเดือนจะมีพระจันทร์ขึ้น 15 ค่ำ ดังนั้น การเฉลิมฉลองปีใหม่แบบดั้งเดิมหรือ Koshogatsu จึงเริ่มในวันที่พระจันทร์เต็มดวงครั้งแรกของปีในราววันที่ 15 มกราคม

สำหรับชาวนา พระจันทร์เต็มดวงครั้งแรกของปีนั้นเป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของฤดูจากฤดูหนาวเป็นฤดูใบไม้ผลิ ดังนั้น จึงถือเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญ ในช่วงเวลาที่เป็นมงคลนี้ ชาวนามีธรรมเนียมในการเฉลิมฉลองการเริ่มใหม่ของปีเกษตรกรรมและสวดอ้อนวอนขอให้เก็บเกี่ยวพืชผลได้อุดมสมบูรณ์ในปีที่จะมาถึง

ญี่ปุ่นมีการใช้ปฏิทินแบบจันทรคติแพร่หลายต่อกันมาอีกหลายสมัยจนถึงสมัยเมจิ รัฐบาลเมจิก็ได้ประกาศยกเลิกการใช้ปฏิทินแบบจันทรคติแล้วหันมาใช้ปฏิทินแบบสุริยคติหรือแบบ Gregorian แทนในปี ค.ศ. 1873³ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาญี่ปุ่นก็ได้ถือเอาวันที่ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ตามแบบสากลทั่วโลก หรือที่เรียกว่า Oshogatsu ซึ่งแปลตามตัวหมายถึง “ปีใหม่ใหญ่” (Big New Year)⁴ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ชาวนามีธรรมเนียมการฉลองปีใหม่แบบดั้งเดิมในราววันที่ 15 มกราคม

การฉลองปีใหม่ Oshogatsu เป็นการต้อนรับเทพเจ้าแห่งปีใหม่ หรือที่เรียกว่า “โทเซมิงะมิ” (Toshigami) แต่จุดประสงค์หลักของ Koshogatsu คือ พิธีกรรมที่สวดอ้อนวอนขอให้เก็บเกี่ยวพืชผลได้อุดมสมบูรณ์ ในสมัยก่อนนั้นคำว่า “โทเซมิ” (Toshi) ซึ่งคนญี่ปุ่นในปัจจุบันนี้หมายถึง “ปี” (Year) นั้นดั้งเดิมแล้วหมายถึง “ine” หรือ “ต้นข้าว” ดังนั้นในสังคมเกษตรกรรมของญี่ปุ่น toshigami หรือเทพเจ้าแห่ง

* นักศึกษาปริญญาโท ญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ Japan An Illustrated Encyclopedia vol. 5 (Japan : JTB, Inc., 1990) p.372.

² Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year* (Hongkong : South Sea International Press, 1994) p.11 อย่างไรก็ตาม Atsuharu Sakai, *Japan In A Nutshell* Vol.1

(Yokohama : Yomagata Printing Co., 1949) p.199 อ้างว่า ญี่ปุ่นรับระบบปฏิทินแบบจันทรคติจากจีนในปี ค.ศ. 602

³ Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.12 อย่างไรก็ตาม Atsuharu Sakai, *Japan In A Nutshell* Vol. 1. P.199 อ้างว่า ญี่ปุ่นเริ่มมีการใช้ปฏิทินแบบใหม่หรือแบบสุริยคติในสมัยเมจิ ราวปี ค.ศ. 1868

⁴ Japan An Illustrated Encyclopedia Vol. 5 p.372

ปีใหม่อีกเปรียบเสมือนเทพเจ้าแห่งข้าวด้วย (The god of rice)⁵ แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นน่าจะมีพื้นฐานมาจากการปลูกข้าว

แก่นหลักของการฉลองปีใหม่เล็ก (The Little New Year หรือ Koshogatsu) จะอยู่ในช่วงราว 14-16 มกราคม อย่างไรก็ตาม การเฉลิมฉลองทั้งหมดจะค่อย ๆ หายหมดไปในวันที่ 20 มกราคม พิธีกรรมที่เป็นจุดเด่นในช่วงนี้จะให้ความสำคัญกับการเกษตรซึ่งมีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ธรรมเนียมการปฏิบัติในเทศกาลปีใหม่เล็ก หรือ Koshogatsu จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับท้องถิ่น แต่โดยส่วนใหญ่จะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

- 1) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับพืชผล และการประกันถึงความอุดมสมบูรณ์ของปี
- 2) พิธีกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจ และเป็นการทำนายถึงปริมาณผลผลิตที่จะเก็บเกี่ยวได้ การฉลองนี้มักจะมีควบคู่กับพิธีการที่สัมพันธ์กับเทพเจ้าแห่งความโชคดี ซึ่งเชื่อว่าปลอมตัวมาเยี่ยมมนุษย์ และยังมีพิธีขับไล่จิตวิญญาณชั่วร้ายอีกด้วย

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มใหม่ทางการเกษตรกรรม (Rites of Agricultural Renewal)

เทศกาลปีใหม่ได้แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดที่เกี่ยวกับเวลา ซึ่งฤดูใบไม้ผลิ เวลาและฤดูกาลเป็นสิ่งสำคัญ ชาวนาได้ใช้พิธีกรรมเป็นเครื่องมือทางไสย ด้วยความเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมสามารถจะนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของพืชผล ในช่วงเทศกาลปีใหม่เล็ก ชาวนาในหลายท้องถิ่นได้มีการประกอบพิธีกรรมทางไสยที่เกี่ยวกับการปลูกข้าว ยกตัวอย่างเช่น ในเขตอะโอะโมะริ (Aomori) มีการโปรยฝักถั่ว (pea pods) ทั่วไปกระจายอยู่ตามสนามหญ้าในเวลากลางคืน เพื่อเป็นตัวแทนของการหว่านไถในเขตอิวะเตะ (Iwate) มีการปลูกกิ่งสนในหิมะอันสื่อถึงการย้ายต้นกล้าข้าวในเดือนพฤษภาคม ในเขตนะกะโนะ (Nagano) เด็ก ๆ มีการขับร้องเพลง “ขับไล่นก” (chase away the birds) ซึ่งสวดอ้อนวอนให้เก็บเกี่ยวพืชผลได้ผลผลิตดีในปลายฤดูร้อน⁶ เป็นต้น

ทุกวันนี้การประกอบพิธีกรรมมักจะพบเห็นได้ในฤดูใบไม้ผลิมากกว่าในช่วงเทศกาลปีใหม่เล็ก แต่ก็ยังคงมีการประกอบพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับวันหยุดในกลางเดือนมกราคมอยู่ การประดิษฐ์สิ่งของ (making

⁵ Kunio Ekiguchi and Ruth S. McCreey, *A Japanese Touch for the Season*, (Japan: Kodansha, 1987), p.106.

⁶ See Hashiura, *Tsukikoto no matsuri* (Festival of each month), vol.3 of *Minzokumingei soshō* (Collected works on folk customs and folk arts) (1949 : reprint, Tokyo : Iwasaki Bujutdusha, 1966), pp. 142-143 : Ito Mikiharu, “Rice Rites in Japan Proper and the Ryukyus : A Comparative Study,” “in *Folk Cultures of Japan and East Asia*, Joseph Pittau, ed. (Tokyo : Sophia University Press, 1966), pp.37-35 : and Michal Jereny and M.E. Robinson, *Ceremony and Symbolism in the Japanese Home* (Honolulu : University of Hawaii Press, 1989) P.83, Quoted in Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.88.

things) หรือที่เรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า “โมะโนะทซุคุริ” (Monotsukuri) เป็นการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานเพื่อเลียนแบบการเก็บเกี่ยวพืชผลในรูปของดอกไม้หรือพืชมดเต็มต้น อันสื่อความถึงความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในหลาย ๆ ตำแหน่งรอบบ้านและในบริเวณท้องถิ่น

การประดับตกแต่งใน Koshogatsu ที่พบมากที่สุดก็คือ การประดับกิ่งไม้ด้วยแป้งที่ทำจากข้าวปั้นเป็นก้อนกลม (rice dumplings) โดยทั่วไปในช่วงเทศกาลปีใหม่นี้จะมีการนำแป้งปั้นเป็นก้อนกลมจำนวนมากมาประดับกิ่งไม้ เหมือนกับต้นไม้ออกผลดกเต็มต้น อันสื่อความถึงการเก็บเกี่ยวพืชผลที่อุดมสมบูรณ์⁷ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของความมั่งคั่งของชีวิตสำหรับชาวนา อย่างไรก็ตามการประดับกิ่งไม้วด้วยแป้งปั้นเป็นก้อนกลม ๆ นี้อาจแตกต่างกันอยู่กับท้องถิ่น ในบางท้องถิ่นวัตถุดิบอาจจะเป็นโมะชิ (mochi)⁸ ในหลาย ๆ พื้นที่กิ่งไม้ที่ประดับประดับนี้อาจจะถูกเรียกว่า “โมะชิบานะ” (mochibana) ซึ่งแปลว่า “กิ่งไม้ประดับโมะชิ” (rice-cake flowers) ก็ได้ แต่ในหลายพื้นที่ซึ่งมีการเลี้ยงตัวไหม (silk sericulture) อย่างเช่นในเขตชิชิบุ (Chichibu) แป้งปั้นเป็นก้อนกลม ๆ ก็เป็นสัญลักษณ์ใช้แทนรังไหม จึงมีการเรียกกิ่งไม้ประดับก้อนข้าวว่า “มะยูดะมะ” (Mayudama) ซึ่งหมายถึง รังไหม (silk cocoons)⁹

ในเขตชิชิบุ (Chichibu) เขตชนบททางตะวันตกเฉียงเหนือของโตเกียว มีความเชื่อในเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ โดยจะเตรียมแป้งที่ปั้นเป็นก้อนกลม ๆ สองก้อน ซึ่งเป็นตัวแทนของพลังอำนาจฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ในสมัยโบราณผู้หญิงเคยถูกพิจารณาว่าเป็นสิ่งไม่มีบริสุทธิสำหรับการประกอบพิธีกรรม ดังนั้น จึงไม่มีคุณสมบัติในการประกอบพิธีกรรมนี้ แต่ทุกวันนี้ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ลดน้อยลง ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปแล้ว ผู้หญิงกลับเป็นผู้เตรียมการสำหรับการประกอบพิธีกรรมนี้แทนผู้ชาย¹⁰ กิ่งไม้ที่ประดับตกแต่งนี้จะนำมาถวายให้แก่เทพเจ้าประจำบ้าน มีการประดิษฐ์ตกแต่งอย่างสวยงาม มีการวางต้นไม้เล็ก ๆ ซึ่งฐานมีรากติดอยู่ไว้ในส่วนของโทะโคะโนะมะ (Tokunoma)¹¹ หรือในห้องนั่งเล่นอันสื่อความถึงความเจริญมั่งคั่งได้ฝังรากลึกในบ้าน การประดับตกแต่งเช่นนี้นับวันยิ่ง หาได้ยากในปัจจุบัน สืบเนื่องมาจากการทำแป้งปั้นเป็นก้อนกลม ๆ นี้ถือเป็นการสิ้นเปลือง ความยากลำบากสำหรับแป้งต้มในอดีตก็คือการเก็บรักษาเป็นอาหารเคี้ยวเล่น หรือการเก็บสะสมไว้รับประทานในยามฉุกเฉิน แต่ในปัจจุบันนั้นการนิยมนำอาหารพื้น ๆ เช่นนี้ได้สูญหายไปมากแล้ว

โดยส่วนใหญ่การเฉลิมฉลอง Koshogatsu ได้สิ้นสุดลงประมาณวันที่ 16-20 มกราคม มีการนำกิ่งไม้ที่ประดับตกแต่งลงมาและส่วนแป้งปั้นเป็นก้อนกลมนั้นก็จะนำไปต้มหรือย่างรับประทาน เนื่องจาก

⁷ ดูรูปด้านซ้ายใน Ibid., p.86.

⁸ โมะชิทำจากข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วนำมาตำ เป็นสิ่งที่จะขาดมิได้สำหรับงานมงคล งานพิธี และงานเทศกาลต่างๆ

⁹ Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.89 ดูรูปหน้า 86, 104

¹⁰ ดูรูปด้านขวาใน Ibid., p.86.

¹¹ โทะโคะโนะมะ เป็นมุมหนึ่งในห้องรับแขกแบบญี่ปุ่น ยกพื้นสูงเล็กน้อย ตกแต่งให้สวยงามด้วยภาพแขวนติดฝาผนัง และดอกไม้ประดับญี่ปุ่น

เชื่อว่าการบริโภคแป้งปั้นอันแรกสามารถวางแบบอย่างของปีได้ จึงมีข้อห้ามบางประการ ยกตัวอย่างเช่น ในเขตที่มีการเลี้ยงตัวไหม ก็จะหลีกเลี่ยงการใช้ซอสถั่วเหลืองปรุงรสลงในแป้งก้อนแรก เพราะเชื่อว่าแป้งปั้นสีขาวกับซอสสีเหลืองอาจจะทำให้รังไหมเปราะเปื้อนได้ ซึ่งถือว่าเป็นลางร้าย

ในขณะที่การปั้นแป้งเป็นก้อนกลม ๆ นี้ได้กลายเป็นงานของผู้หญิง ส่วนผู้ชายก็มีหน้าที่แกะสลักสิ่งของจากไม้เพื่อใช้ถวายแก่เทพเจ้า ส่วนหนึ่งของพิธี Koshogatsu ก็คือการเดินทางไปยังภูเขาในวันที่กำหนดในเดือนมกราคมเพื่อเก็บรวบรวมวัสดุ โดยสวดมนต์ต่อเทพเจ้าแห่งภูเขาเพื่อขออนุญาตตัดไม้ในอาณาเขตของเทพเจ้า และอาจมีการถวายสิ่งของพร้อมกับสวดมนต์อ้อนวอนขอให้ตัดไม้ในช่วงปีที่จะมาถึงได้อย่างปลอดภัย

การแกะสลักไม้จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพื้นที่ งานแกะสลักที่พบมากที่สุด คือ การแกะสลักไม้เป็นดอกไม้ ซึ่งสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยการใช้ไม้ 2 อัน อันหนึ่งกะเทาะเปลือกออก ส่วนอีกอันหนึ่งลอกเปลือกออก ทั้งสองอันสื่อความถึงเมล็ดพันธุ์พืชพวกข้าวเดือย (หรือข้าวฟ่าง) (millet) สองชนิด¹² ความยุ่งยากของการแกะสลัก คือ การขุดลอกเปลือกไม้ให้เป็นปอยหรือปุย ทำเป็นพุดอกไม้ ช่างแกะสลักที่ชำนาญจะสามารถประดิษฐ์ดอกไม้ได้นับพันชิ้นจากกิ่งไม้กิ่งเดียว ในท้องถิ่นที่มีการเลี้ยงตัวไหม ว่ากันว่า การแกะสลักเป็นดอกไม้ 16 ดอกไม้กิ่งไม้กิ่งเดียวนั้น เป็นสัญลักษณ์แทนจำนวนขาของตัวไหม ซึ่งมักถวายให้แก่โอะมิระซะมะ (Oshirasama) เทพเจ้าแห่งการเพาะเลี้ยงตัวไหม¹³ นอกจากนี้เศษไม้ยาว ๆ อาจจะถูกนำมาเขียนชื่อของรวงข้าว หรือเส้นไหม หรือพืชผลอื่น ๆ ที่แบ่งบานในท้องถิ่นนั้น ซึ่งแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับท้องถิ่น

นอกจากสิ่งของที่ทำด้วยไม้ซึ่งสื่อความถึงพืชผลทางการเกษตรแล้ว ชาวนายยังมีธรรมเนียมในการแกะสลักไม้โดยจำลองย่อส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา อันสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของชาวนาที่มีต่อเครื่องมือ รวมถึงสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม สำหรับมื้ออาหารเช้าในเทศกาลปีใหม่เล็ก¹⁴ อาทิเช่น ตะเกียบและไม้สำหรับคนข้าวต้ม รูปจำลองเทพเจ้า (ซึ่งได้รับการเคารพบูชาทั้งในฐานะที่เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองของชุมชนและในฐานะสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์) และดาบที่ทำจากไม้ อย่างง่าย ๆ ดาบและฝ้ายันต์ที่ใช้ขับไล่ปีศาจจะวางไว้ที่แท่นบูชาในบริเวณโตะโคะโนะมะ และในหิ้งน้ำ หรือในที่ส่วนตัว หรือจุดที่เห็นว่าไม่ปลอดภัยและง่ายต่อการเกิดอุบัติเหตุ

¹² การประดับตกแต่งไม้แบบนี้มักเรียกกันว่า อะวะโบ (Awabo) หรือฮิเอะโบะ (Hiebo) ซึ่งทั้งคู่เป็นชื่อพันธุ์ของเมล็ดข้าวเดือย ดูรูปใน Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.92 ในขณะที่การแกะสลักที่ประณีตมากกว่าจะเรียกว่า Kezuribana (Shaved Flowers), Kesurikake (Shaved Hangings) หรือ Hodare (hanging Ears of Cereal Plants)

¹³ ดูรูปใน Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.90

¹⁴ ดูรูปใน Ibid., p.96-97

ต้นกำเนิดของการประดับตกแต่งไม้แกะสลักนี้ยังไม่ชัดเจน แต่จากแหล่งที่มาในสมัยเฮอัน (794-1185) ได้ระบุว่ามีการใช้ดอกไม้ที่ทจากไม้ประดับตกแต่งในพระราชพิธีมาตั้งแต่แรกเริ่มราวศตวรรษที่ 9 การประดับตกแต่งด้วยไม้แกะสลักนี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างมากในการใช้ไม้ถือศักดิ์สิทธิ์ (cult sticks) ของพวกโคโนทางตอนเหนือของญี่ปุ่น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพวกโคโนน่าจะได้รับธรรมเนียม Shamanistic ของพวกเอเซียตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการใช้ไม้ถือในพิธีกรรมก่อนที่จะมีการใช้กระดาษอย่างแพร่หลาย¹⁵

ในท้องถิ่นที่มีการเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่มักจะมีการประดับตกแต่งมาตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นปีใหม่ ส่วนไม้แกะสลักและกิ่งไม้ประดับแบ่งปันเป็นก้อนกลม ๆ นั้นก็จะประดับตกแต่งก่อนวันปีใหม่เล็ก นอกจากนี่ยังมีการประดับตกแต่งตามทางเดิน หรือทุกตำแหน่งที่เชื่อกันว่าจะเป็นที่ประทับของเทพเจ้าประจำครัวเรือน แม้แต่ในโกดังเก็บของ (ในครอบครัวอิเซตะ) ก็เชื่อว่ามีวิญญาณปกป้องคุ้มครอง จึงสมควรที่จะมีการถวายไม้แกะสลัก¹⁶

สิ่งที่ควรระมัดระวังมากที่สุดก็คือ การเก็บสงวนแท่นบูชาไว้เป็นพิเศษสำหรับเทพเจ้า ในสมัยโบราณได้มีการแขวนแท่นบูชาที่เคลื่อนย้ายได้ตามมุมห้องหลัก ๆ ในทิศนำโชคของปี ซึ่งทิศนี้จะเปลี่ยนไปในแต่ละปีตามความเชื่อของหลักหยินหยาง¹⁷ ซึ่งมีการกำหนดระบุไว้ในปฏิทินแบบเก่าของหน่วยงานชินโต แต่เมื่อความเจริญได้แพร่หลายเข้าสู่สังคมชาวบ้าน แท่นบูชาส่วนใหญ่ก็มักจะตั้งไว้ในมุมใดมุมหนึ่งที่กำหนดตายตัว เพื่อว่าจะได้มีพื้นที่ว่างสำหรับไว้วางโทรทัศน์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ¹⁸

การทํานายความประสงค์ของเทพเจ้า (Diving the will of the Year-God)

พิธีกรรมที่จัดขึ้นในช่วงปีใหม่เล็กมีจุดประสงค์เพื่อสวดอ้อนวอนขอพรจากธรรมชาติ ซึ่งได้อุปมาเทพเจ้าแห่งปีขึ้นเป็นบุคคล แม้ว่าศรัทธาที่มีต่อเทพเจ้าอาจจะเป็นเครื่องประกันถึงความเจริญรุ่งเรืองสำหรับปีที่จะมาถึงได้ แต่มนุษย์ก็ยังพยายามที่จะค้นหาความประสงค์ของเทพเจ้า จึงก่อให้เกิดพิธีกรรมหลายอย่าง ซึ่งเชื่อกันว่าสามารถทํานายความประสงค์ของเทพเจ้าได้

การแข่งขันก็เป็นอันวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงความประสงค์ของเทพเจ้า การแข่งขันซึ่งพบมากที่สุดก็คือ การแข่งขันชักกะเย่อของทีมหมู่บ้าน เพื่อตัดสินว่าหมู่บ้านใดจะได้รับพรจากเทพเจ้าให้เก็บเกี่ยวพืชผลได้อุดมสมบูรณ์มากกว่า ส่วนตามชุมชนชายฝั่งทะเล ทีมแข่งขันอาจจะเป็นตัวแทนของฝ่ายทะเลและฝ่าย

¹⁵ Ibid., p.90

¹⁶ Ibid., p.92

¹⁷ ดูรูปบนใน Ibid., p.87 (ในรูป) ในครัวเรือนแถบอิเซตะ (Isoda) แถบไซตะมะ เขตชิชิบุ (Higashi Chichibu, Saitama prefecture) มีการถวายไม้ที่แกะสลักเป็นปอยหรือพุดดอกไม้ และกิ่งไม้ประดับแบ่งปันเป็นก้อนกลมบนแท่นบูชาบรรพบุรุษ ซึ่งเคลื่อนย้ายได้ในทิศนำโชคแห่งปี (Lucky direction) เพื่อต้อนรับการมาเยือนของเทพเจ้าแห่งปี

¹⁸ บ้านที่เพิ่งสร้างเสร็จใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จะไม่มีที่เฉพาะสำหรับแท่นบูชาปีใหม่เป็นพิเศษ ดังนั้น จึงเคารพสักการะเทพเจ้าแห่งปีที่แท่นบูชาเทพเจ้าแบบชินโตหรือที่เรียกว่า คะมิดะนะ (Kamidana) แทน

พื้นดิน ผลของการแข่งขันจะเป็นคำทำนายว่าควรที่จับปลาหรือทำการเพาะปลูกดีกว่ากัน การแข่งขันชักกะเย่อในทุกวันนี้เป็นเหตุการณ์ที่เรียบง่าย จัดขึ้นเสมือนเป็นเหล่าความบันเทิงท้องถิ่น แต่ในหลาย ๆ พื้นที่ การแข่งขันยังคงเพิ่มสีสันและความตื่นเต้นให้กับการฉลองเทศกาลปีใหม่อเล็ก¹⁹

ความเจริญมั่งคั่งของปียังสามารรถทำนายได้โดยวิธีง่าย ๆ ในบ้าน โดยการตีความจากลักษณะของถั่ว 12 เมล็ดที่ย่างบนเตาไฟ เพื่อทำนายอากาศในแต่ละเดือน หรือการทำนายสภาพของพืชผล โดยพิจารณาจากลักษณะของแป้งที่ทำจากข้าวเหนียวหนึ่งแล้วนำมาตำในครกไม้ อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่ มักจะมีการรับประทานข้าวต้ม (rice gruel) เป็นอาหารเช้าในพิธีการในวันวันที่ 15 มกราคม

การต้มเมล็ดพืชในข้าวต้มเป็นวิธีดั้งเดิมในการปรุงอาหารซึ่งปฏิบัติกันทั่วไปในอดีต เนื่องจากข้าวเป็นสิ่งที่หาได้ยากและมีค่า เมล็ดพันธุ์พืชจำพวกข้าวเดือยและบาร์เลย์จึงเป็นส่วนผสมที่สำคัญในการปรุง ส่วนข้าวต้มมักจะเก็บสงวนไว้รับประทานเป็นพิเศษในวันเทศกาลเท่านั้น นอกจากนี้ข้าวต้มยังรู้จักกันในชื่อ “โมะชิเงยุ” (Mochigayu) ซึ่งแปลตามตัวอักษรได้ว่า “ข้าวต้มพระจันทร์เต็มดวง” (full-moon gruel) ซึ่งเป็นอาหารที่สัมพันธ์กับการเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่อเล็กมาตั้งแต่น้อยในศตวรรษที่ 9 ซึ่งได้มีการอ้างถึงในบันทึกการเดินทางโทสะ นิกคิ (Tosa Nikki) ในวันที่ 15 ของเดือนแรก²⁰ ในอดีตกาลการรับประทานข้าวต้มในเทศกาลปีใหม่อเล็กก็เคยเป็นการปฏิบัติแพร่หลายทั้งในเขตชนบทและเขตตัวเมือง จากรายงานเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติในเทศกาลปีใหม่อเล็กของเมืองเกียวโต โอซาก้า และเอโดะ (โตเกียว) ผู้สังเกตการณ์ในศตวรรษที่ 19 ได้มีการบันทึกว่า ประชากรทั้งสามเมืองมีการรับประทานโดยไม่มีการปรุงรส อย่างไรก็ตาม หลายคนก็อาจจะเติมน้ำตาลลงในข้าวต้ม เพื่อเพิ่มความอร่อยยิ่งขึ้น ทุกวันนี้ธรรมเนียมการปฏิบัติเช่นนั้นวันก็ยิ่งลดน้อยหายไปจากตัวเมือง และแม้กระทั่งในเขตชนบทส่วนใหญ่มีเพียงครอบครัวแบบดั้งเดิมเท่านั้นที่ยังคงมีการเตรียมอาหารเช้าพิเศษสำหรับเทศกาลปีใหม่อเล็ก²¹

สำหรับคนญี่ปุ่น ข้าวมีความสำคัญยิ่งกว่าการเป็นเมล็ดพืช ในตำนานญี่ปุ่นข้าวเปรียบเสมือนของขวัญพิเศษที่เทพเจ้าแห่งพระอาทิตย์เป็นผู้ประทานมาให้ ข้าวจึงใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการทำนายความประสงค์ของเทพเจ้า ในอดีตกาลสมาชิกของชุมชนจะมีธรรมเนียมมาชุมนุมกันในวันที่ 15 มกราคม เพื่อ

¹⁹ การแข่งขันชักกะเย่อสัมพันธ์กับการเฉลิมฉลองปีใหม่ในหลาย ๆ ท้องถิ่นของเอเชีย จากแหล่งที่มาของจีนในศตวรรษที่ 6 ได้มีการระบุว่า การชักกะเย่อเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงวันแรกของฤดูใบไม้ผลิ ดู รายละเอียดใน Moriya Mitsuo, ed., and trans., Keio Saijiki (Annual events of the state Chu), a translation of Jing chu sui shi ji by Zong Lin (Tokyo : Toyo Bunko, 1982), 58-59, and Kurabayashi Shoji, ed., Nihon Matsuri to nenchugyoji jiten (Dictionary of Japanese festivals and annual observances) (Tokyo : Ofusha, 1983), 291, Quoted in Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.93

²⁰ Helen Craig McCullough, ed.&trans., *Kokin Wakashu : The First Imperial Anthology of Japanese Poetry*, with Tosa Nikki and Shinsen Waka (Stanford, CA: Stanford University Press, 1985) p. 274, Quoted in Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.95

²¹ Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.95

ประกอบพิธีกรรมในการเตรียมข้าวต้มเป็นหลัก โดยผู้เข้าร่วมพิธีจะใส่กิ่งไม้เล็ก ๆ ที่เป็นโพรงกลวงจำนวนหนึ่งลงในข้าวต้ม และเมื่อข้าวต้มปรุงเสร็จก็จะมีการทำนายโชคชะตาจากจำนวนของเมล็ดข้าวหรือปริมาณความชื้นในรูไม้²²

ชาวนาแต่ละคนอาจจะปฏิบัติอย่างเดียวกันนี้ที่บ้าน ซึ่งบ่อยครั้งที่มีการใช้กิ่งไม้เฉพาะอื่นแทนกิ่งไม้ โดยจะแยกปลายกิ่งไม้ข้างหนึ่งออกและใช้คนข้าวต้ม ซึ่งมักจะมีการผสมถั่วแดงลงไปด้วย ในขณะที่คนข้าว ชาวนาอาจจะร้องคาถานำโชค อาทิเช่น “เมล็ดพืชหนึ่งเมล็ดสามารถเพิ่มทวีคูณได้หนึ่งครั้ง” เมื่อปรุงสำเร็จ ก็จะมีการทำนายโชคชะตาในการทำนาของปีที่กำลังจะมาถึง โดยการนับจำนวนเมล็ดข้าวที่เกาะตัวไม้คนข้าว หรือไม่ก็ดูว่ามีเมล็ดถั่วหนึ่งหรือสองเมล็ดติดอยู่ที่ปลายไม้ หรือไม่ หลังจากนั้นก็เสิร์ฟข้าวต้มให้แก่เทพเจ้าแห่งปี และสมาชิกในครอบครัวผู้ซึ่งรับประทานอาหารร่วมกัน พิธีกรรมในการเตรียมข้าวต้มนี้ถือเป็นจุดเด่นในการเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่เล็กแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่น²³

ข้อห้ามในการรับประทานข้าวต้มในเทศกาลปีใหม่เล็กก็เป็นสิ่งสำคัญ คือ ในโอกาสที่รับประทานอาหารร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวอาจจะใช้ตะเกียบที่ไม่ได้ทาสีเป็นพิเศษ ซึ่งจะวางไว้ข้างหนึ่งของผ้ายันต์ เมื่อรับประทานเสร็จแล้วก็จะหักและเผาตะเกียบนั้นทิ้งเสียเพื่อป้องกันผู้อื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมในพิธีศักดิ์สิทธิ์นี้ นำกลับมาใช้ใหม่ สิ่งสำคัญมากก็คือไม่เป่าข้าวต้ม ไม่ว่าจะร้อนขนาดไหนก็ตาม เพราะเชื่อว่าการเป่าสื่อถึงความถึงลมแรงของพายุไต้ฝุ่นในฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งสามารถพัดเป่าเมล็ดข้าวให้เสียหายก่อนที่จะเก็บเกี่ยวได้ ซึ่งชาวนาในเขตชนบทบางแห่งก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องข้อห้ามนี้อยู่

ส่วนไม้ที่ใช้คนข้าวต้มก็เชื่อกันว่า มีพลังอำนาจ โดยเชื่อว่าถ้าแกว่งไม้ที่ต้นไม้อื่นๆ ก็จะทำให้ต้นไม้นั้นกลัวยกรงและออกผลมากขึ้น หรือการนำไม้คนข้าวต้มมาปักไว้ในบริเวณนา ท้องนา ก็เชื่อว่าไม้นั้นจะเป็นเสมือนผู้คุ้มครองนาข้าว ทำหน้าที่ปกป้องดูแลแหล่งน้ำในแปลงเพาะต้นกล้า นอกจากนี้ยังมีความเชื่อแปลกที่เกี่ยวกับไม้คนข้าวต้มอีกว่า เป็นเสมือนเครื่องหมายแสดงความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งทำให้หญิงสาวตั้งครรภ์ก็ได้

²² ดูรูปใน Ibid., p.98 (ในรูป) การปรุงข้าวต้มได้ถือเป็นพิธีที่ปฏิบัติร่วมกันในหมู่บ้านชิชิบุ ของฟูจิวะระ (Chichibu village of Fujiwara) มีการวางกิ่งไม้เล็ก ๆ ที่เป็นรูกลวงหลายกิ่ง และมีดรวมกันเป็นห่อลงในกระทะต้มข้าวต้ม หลังจากนั้นก็นำไม้ไผ่มาผ่าแยกออกและสำรวจ จำนวนเมล็ดข้าวและปริมาณความชื้นในรูไม้ใช้ทำนายสภาพเกษตรกรรมในปีที่จะมาถึง

²³ ดูรูปใน Ibid., p.97 (ในรูป) ธรรมเนียมปฏิบัติในการกินข้าวต้มในวันปีใหม่เล็กมีมานานนับพันปี หลังจากปรุงข้าวต้มและใช้ไม้คนข้าวต้มทำนายโชคชะตาในการเก็บเกี่ยวพืชผลของปีที่จะมาถึง มีการถวายข้าวต้มส่วนหนึ่งที่ แทนบูชาบรรพบุรุษให้แก่เทพเจ้าประจำปี ข้าวต้มอีกส่วนหนึ่งวางบนท่อนไม้สูง ซึ่งถือเป็นตัวแทนของผู้ดูแลคุ้มครองชุมชน

การมาเยี่ยมของเทพเจ้านำโชคในรูปปลอมแปลง (Visits of Lucky Gods in disguise)

ตามความเชื่อโบราณ คนญี่ปุ่นจะเชื่อว่าเทพเจ้าแห่งความโชคดี (gods of good fortune) (ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นเทพเจ้าแห่งปี) ได้ปลอมตัวมาเยี่ยมเยียนผู้คนในช่วงเทศกาลปีใหม่อเล็ก เทพเจ้าจะเข้าไปในหมู่บ้านในเวลากลางคืน เคาะประตูบ้านและร้องขอความช่วยเหลือ ถ้ามนุษย์ปฏิบัติต่อเทพด้วยความโอบอ้อมอารี เทพเจ้าก็จะอวยพรให้ครอบครัวโชคดี แต่ถ้าเทพเจ้าได้รับการปฏิเสธ พวกเขาก็จะได้รับการสาปแช่งจากเทพเจ้าเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ตามความเชื่อเทพเจ้าที่ปลอมตัวมาเยี่ยมมนุษย์นี้เรียกว่า “นะมะฮะเงะ” (Namahage) ซึ่งพิธีกรรมนี้สามารถพบเห็นได้ในแถบหมู่บ้านทางภาคเหนือของญี่ปุ่น ยกตัวอย่างเช่น ในพินันะมะฮะเกะที่แหลมโอตะ (Oga peninsula) ในเขตอะคิตะ (Akita prefecture) ชาวหมู่บ้านใส่เสื้อโค้ททำด้วยฟางข้าว สวมหน้ากากปิศาจ (เชื่อกันว่าเป็นเครื่องแบบในการเดินทางแบบดั้งเดิมของเทพเจ้า) เดินตรงเข้ามายังแต่ละบ้านในหมู่บ้าน โดยถือมีดปลอมและจอบเพื่อที่จะลงโทษ หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ต้อนรับและถวายอาหารและเหล้าสาเกให้แก่เทพเจ้า เชื่อกันว่าถ้าเทพเจ้าได้รับการต้อนรับอย่างโอบอ้อมอารี ครอบครัวก็จะโชคดีและเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตดี²⁴ ในบางท้องถิ่นเด็กหรือหนุ่มสาวจะแต่งตัวเป็นนกประหลาดหรือใช้ผ้าปลอมหน้า และมาอยู่ที่ประตูเพื่อขอโมะชิ ขนมหวานหรือเงิน ธรรมเนียมการปฏิบัติมีหลากหลาย ซึ่งปัจจุบันธรรมเนียมการปฏิบัติเช่นนั้นนับวันยิ่งลดน้อยลง

นักวิชาการบางท่านได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความหมายของเทพเจ้าที่ปลอมตัวมานี้ ส่วนใหญ่จะถือว่าการกลับมาของเทพในแต่ละเทศกาลปีใหม่อเล็กเป็นสัญลักษณ์สื่อความถึงชีวิตและพลังงานใหม่ ในโลกเทพจะมาเยี่ยมมนุษย์ในฤดูใบไม้ผลิ เพื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงการเก็บเกี่ยวพืชผลได้อุดมสมบูรณ์ และให้สัญญาว่าจะให้การปกป้องคุ้มครองภัยจากวิญญาณร้ายที่อาจจะมาทำลายขวัญบนโลกมนุษย์ คนญี่ปุ่นดั้งเดิมเชื่อว่าการได้ต้อนรับและรับประทานอาหารร่วมกับเทพที่ปลอมตัวมานี้ ทำให้พวกเขามีโอกาสได้สัมผัสกับโลกของเทพเจ้า และทำให้พวกเขาโชคดี²⁵

งานกองไฟในเทศกาลปีใหม่อเล็ก (The Koshogatsu Bonfire)

งานกองไฟในเทศกาลปีใหม่อเล็กจัดขึ้นในตอนบ่ายของวันที่ 14 มกราคมหรือเช้าวันที่ 15 มกราคม การฉลองในเทศกาลนี้มีต้นกำเนิดมาจากเทศกาลไฟในสมัยโบราณ เป็นพิธีจัดการกับสิ่งของประดับในช่วง

²⁴ ดูรูปใน Ibid., p.84, 105

²⁵ “นะมะฮะเงะ” (namahage) อ้างถึงทั้งเทศกาลและเทพเจ้าที่แต่งตัวเป็นปิศาจ อันเนื่องมาจากความหมายและที่มาของชื่อนั้นยังไม่มีหลักฐานอธิบายได้แน่ชัด ชื่อจึงยากที่จะแปล สำหรับการพูดถึงนะมะฮะเงะและการฉลองที่มีเทพปลอมตัวนี้ได้จาก Yoshiko Yamamoto, *The Namahage: A Festival in the Northeast of Japan* (Philadelphia : Institute for Study of Human Issues, 1976). In Japanese, see Origuci Shinobu, “Tokyo yo oyobi marebito” (The shadow kingdom and divine strangers), *Minzoku* 4 (1929) : 203-264; and Kadokawa Shoten, ed., *Zuetsu haiku daisaijiki*, 5: 183, 186-188, Quoted in Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, pp. 97-98.

เทศกาลปีใหม่ งานกองไฟนี้รู้จักกันในชื่อ “ดอนโดยะกิ” (Dondoyaki)²⁶ ว่ากันว่าที่มาของชื่อได้มาจากเสียงระเบิดของไม้ไผ่หรือมาจากคำพยางค์ที่ไร้สาระของเพลงเด็ก ในการทำกองไฟ อันดับแรกก็เอาไม้ไผ่มาทำเป็นเสาดั้งเป็นโครงรูปทรงกรวยขนาดใหญ่ ประดับด้วยต้นสน และฟางข้าวที่รวบรวมจากเพื่อนบ้าน เมื่อจุดไฟเผา ไม้ไผ่ก็เริ่มมีเสียงปะทุและมีรอยแตก เปล่งไฟถ้ำขึ้นสูงในอากาศ เมื่อกองไฟทำท่าจะล้มคะเมน ชาวบ้านก็จะพยายามให้เปลวไฟนั้นพัดไปในทิศทางใดแห่งปี นอกจากนี้ยังมีการย่างโมะชิ และก้อนแป้งปั้นบนกองไฟ เพื่อถวายให้แก่เทพเจ้าบนกองไฟอีกด้วย ว่ากันว่า การรับประทานอาหารในพิธีกรรมนี้จะทำให้มีสุขภาพดี

งานกองไฟมักจะไม่วางในบริเวณที่ใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดน อาทิเช่น ตามริมฝั่งแม่น้ำ บริเวณใกล้กับทางแยก หรือตามชายแดนหมู่บ้าน เนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่ว่าตามเขตแดนเช่นนี้มีจุดทางเข้าสำหรับวิญญาณชั่วร้ายที่นำเชื้อโรคและก่อให้เกิดภัยต่อชุมชนได้ ด้วยเหตุนี้จึงถือเป็นตำแหน่งที่ควรมีการป้องกัน เชื่อกันว่าในตำแหน่งเช่นนี้จะมีเทพเจ้า ซึ่งเรียกว่า “โดะโซะจิน” หรือ “ไซ โนะ คะมิ” (dosojin or sai no kami) เป็นเทพปกป้องคุ้มครองชุมชน ในอดีตนักเดินทางจึงมีการถวายรองเท้าแตะที่ทำจากฟางข้าวให้แก่เทพเจ้า ด้วยเชื่อว่ารองเท้าแตะเป็นของถวายที่เหมาะสมสำหรับต้อนรับเทพเจ้าผู้ซึ่งเดินทางมาจากที่แดนไกล ยกตัวอย่างเช่น ในมินะมิ ยะโตะ ในเขตโยะโกะฮะมะ (Minami Yato, Yokohama) จะมีการแขวนรองเท้าแตะคู่ใหม่ที่ทำจากฟางข้าวไว้ที่ศาลเจ้าโดะโซะจิน (Dosojin) ในวันที่ 14 มกราคม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่อเล็ก ทุกวันนี้ธรรมเนียมการปฏิบัติเช่นนี้ยังคงมีอยู่ในรูปของการแขวนรองเท้าแตะที่ทำจากฟางข้าว (waraji) สูง 10 ฟุต โดยเชื่อว่าจะทำให้สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพดีปลอดภัยและมีความอุดมสมบูรณ์²⁷

การขับไล่คน หรือโทริโอะอิ (Torioi) ก็เป็นกิจกรรมการเล่นของเด็กในเทศกาลปีใหม่อเล็ก อันสัมพันธ์กับงานกองไฟ โดยกลุ่มวัยรุ่นจะเดินทางจากบ้านหนึ่งไปอีกบ้านหนึ่ง ร้องเพลง และส่งเสียงดังเพื่อขับไล่คนที่มาติดกีดกันตัว และพวกเขาก็จะร้องขอขนมโมะชิเป็นการตอบแทน ในตอนเช้าโครงไม้กองไฟก็จะถูกเผา ในหลาย ๆ พื้นที่การขับไล่คนได้สูญหายไปแล้ว แต่การชุมนุมรอบกองไฟของเด็กยังคงมีอยู่

เรื่องต้นกำเนิดของงานกองไฟในเทศกาลปีใหม่อเล็ก อาจมาจากปีใหม่ของจีนที่มีธรรมเนียมปฏิบัติในการเผากิ่งไม้สดเพื่อขับไล่ปีศาจร้าย หรืออาจจะสัมพันธ์กับธรรมเนียมปฏิบัติในงานพิธีของราชสำนัก

²⁶ Reiko Mochinaga Brandon and Barbara B. Stephan, *The Japanese New Year*, p.98. (คำว่า dono หมายถึง ไฟ)

²⁷ Ibid., pp.99-100

ญี่ปุ่นที่มีการเผากระดาษเขียนตัวอักษรครั้งแรกของกษัตริย์ โดยเผาในกองไฟในวัน พระจันทร์เต็มดวง²⁸ แต่นักวิชาการหลายท่านได้โต้แย้งว่าธรรมเนียมการปฏิบัติที่น่าจะมีที่มาจากพิธีกรรมพื้นบ้านของญี่ปุ่นเอง ซึ่งมีมาก่อนอิทธิพลจีน สำหรับในประเด็นการผสมผสานระหว่างการเฉลิมฉลองปีใหม่น้อยและเทศกาลง (Bon) ซึ่งจะมีการเฉลิมฉลองหลังจากนี้ 6 เดือน ในวันพระจันทร์เต็มดวง ราวเดือนที่ 7 พบว่าทั้งคู่มีจุดประสงค์เหมือนกันในการเรียกวินญาณบรรพบุรุษกลับบ้านมารับประทานอาหารร่วมกัน และทำนวยความประสงค์ของวินญาณบรรพบุรุษ และมีพิธีส่งวินญาณบรรพบุรุษที่เปลวไฟในกองไฟ ตามทฤษฎีนี้การฉลองในวันพระจันทร์เต็มดวงของเดือนแรกจะมีลักษณะของชินโต ซึ่งวินญาณบรรพบุรุษในที่สุดก็จะเป็นอย่างเดียวกับเทพเจ้าแห่งปี ในขณะที่เทศกาลงในเดือน 7 จะมีธรรมเนียมปฏิบัติแบบพุทธซึ่งเป็นศรัทธาที่ญี่ปุ่นรับมาจากจีน²⁹

งานกองไฟในเทศกาลปีใหม่น้อยนั้นมีธรรมเนียมปฏิบัติมากมาย และการตีความในเรื่องการเฉลิมฉลองเทศกาลปีใหม่ของญี่ปุ่นก็มีความซับซ้อน ในแง่ของการฉลองในวันที่ 1 มกราคม งานกองไฟจะทำกันในช่วงสิ้นฤดูวันหยุด มีการเก็บรวบรวมสิ่งประดับตกแต่งสำหรับเทพเจ้าและเผาไฟเพื่อส่งเทพเจ้า อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการเฉลิมฉลองปีใหม่น้อยงานกองไฟในวันที่ 15 มกราคมที่จัดขึ้นเพื่อต้อนรับเทพเจ้าแห่งปีให้ลงมาเฉลิมฉลองในช่วงที่ถือเป็นการเริ่มต้นของพระจันทร์เต็มดวง พิธีกรรมไฟของเทศกาลปีใหม่น้อยก็มีจุดประสงค์เดียวกัน คือ เพื่อขับไล่ภูติผีปีศาจออกจากชุมชน ทำให้บริสุทธิ์ และเปลี่ยนพลังอำนาจในแง่ร้ายให้เป็นบวก

ความนิยมในการเฉลิมฉลองคนโตะยะกิ (dondoyaki) ที่เพิ่มมากขึ้นอาจจะมาจากโรคคิดถึงบ้านของคนแก่ญี่ปุ่นที่ต้องการกลับไปเป็นเด็ก ในหลายท้องถิ่นธรรมเนียมการปฏิบัตินี้ได้สูญหายไปแล้ว แต่ในหลายท้องถิ่นก็ได้มีการส่งเสริมให้หนุ่มสาวเป็นผู้สืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติ และสร้างสรรค์กิจกรรมที่กระชับความสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ซึ่งขาดหายไปในชีวิตสมัยใหม่

²⁸ กองไฟที่ราชสำนักเรียกว่า “ซะกิโชะ” (sagicho) ซึ่งเป็นชื่อที่ยังคงใช้ในหลายท้องถิ่นเมื่ออ้างถึง “คนโตะยะกิ” (dondoyaki) เป็นพิธีกรรมที่มีการอ้างถึงในบันทึกของเบ็น โนะ ไนชิ (Ben no Naishi) ในศตวรรษที่ 13 แต่ ธรรมเนียมปฏิบัติที่กล่าวถึงการเผากระดาษเขียนตัวอักษรญี่ปุ่นในกองไฟปรากฏว่ามีในบันทึกของสมัยมุโระมะชิ (1833-1568) ดูรายละเอียดได้จาก Kadokawa Shoten., ed., Zuzetsu haiku daisaijiki, 5:189-195, Quoted in Ibid., pp.100-103.

²⁹ หนึ่งในนักวิชาการที่สนับสนุนเนื้อหาดังกล่าวก็คือ นักคติวิทยา ยะนะกิตะ คุนิโอะ (Yanagita Kunio 1875-1962) ซึ่งได้อ้างในหนังสือ About Our Ancestor อย่างไรก็ตามทะนะกะ กิอิชิ (Tanaka Giichi) ได้ตั้งข้อสงสัยในทฤษฎีของยะนะกิตะในเรื่องที่เกี่ยวกับการไม่มีพิธีการทำนวยความประสงค์ของเทพเจ้าในการเฉลิมฉลองเทศกาลง Tanaka Giichi, Nencho gyoji no kenkyu (Studies on annual observances) (Tokyo : Ofusha, 1992). See also Laurence Cailliet, “Time in the Japanese Ritual Year,” in Interpreting Japanese Society : Anthropological Approaches, Joy Hendry and Jonathon Webber, ed. (Oxford : Journal of the Anthropological Society of Oxford, 1986), 31-47. Quoted in Ibid., pp.100-103

การเฉลิมฉลอง Koshogatsu ได้เริ่มเสื่อมถอยลดลงในปี 1873 เมื่อรัฐบาลเมจิได้แทนที่ปฏิทินแบบเก่าด้วยปฏิทินแบบสุริยคติ (Gregorian System) ธรรมเนียมการปฏิบัตินี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ ในตอนแรก เพราะแม้ว่ารัฐบาลใหม่จะเน้นย้ำถึงความทันสมัย แต่ก็ต้องแสดงความเคารพต่อการเฉลิมฉลองประจำปีแบบดั้งเดิมของคนญี่ปุ่น ในปี 1870 ได้มีคำสั่งระบุให้วันปีใหม่อเล็ก และการเฉลิมฉลองตามฤดูกาลต่าง ๆ เป็นวันหยุดแบบทางการ แต่ 3 ปีต่อมาคำสั่งนี้ก็ถูกยกเลิก และกำหนดวันหยุดของรัฐขึ้นใหม่ ซึ่งล้วนมีจุดประสงค์เพื่อยกย่องเทิดทูนจักรพรรดิเป็นหลัก³⁰

ถึงแม้ว่าการปฏิบัติในเทศกาลปีใหม่อเล็กนี้ได้เริ่มเสื่อมหายไปก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ความคิดที่มีเหตุผลและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพเป็นอุดมคติที่เข้าปกครองประเทศในทุกวันนี้ ส่วนความเชื่อลึกลับและเวทมนตร์คาถาก็ได้เสื่อมลงน้อยลง อย่างไรก็ตามเทศกาลปีใหม่อเล็กก็ยังคงมีความสำคัญต่อชาวนา ในแง่ของพิธีกรรมเพื่อสวดอ้อนวอนให้พืชผลอุดมสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

Ekuguchi, Kunio, and Ruth S. McCreey. A Japanese Touch for the Seasons.

Tokyo : New Year : Kodansha International, 1987.

Japan An Illustrated Encyclopedia Vol. 5, Japan : JTB, Inc., 1990.

Mochinaga Brandon, Reiko and Barbara B. Stenphan. The Japanese New Year.

Hongkong : South Sea International press, 1994.

Sakai, Atsuharu, Japanese In A Nutshell. Vol.1&2. Yokohama : Yamagata printing Co.,

1949.

³⁰ Ibid., p.104